Linnéuniversitetet
Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

Vård och omsorg i Tidöavtalet

En motivanalys av Moderaternas, Kristdemokraternas, Liberalernas och Sverigedemokraternas vård- och omsorgspolitik i Tidöavtalet

Författare: Amanda Rajala
Handledare: Maria Owiredu
Examinator: Mats Sjölin
Lärosäte: Linnéuniversitetet
Termin: HT22
Ämne: Statsvetenskap
Nivå: Kandidatnivå

Abstract

This study aims to examine the health and care policies of the Moderates, the Christian Democrats, the Liberals and the Sweden Democrats, then compare each policy with the *Tidö-agreement* and analyze the parties' potential motives for cooperation. To help achieve the purpose of the study, following questions have been formulated: *How did the care and care policies of the Moderates, Christian Democrats, Liberals and Sweden Democrats look before the elections in 2018 and 2022 respectively?, in what way, and to what extent, are care and care presented in the Tidö-agreement*? and *what political motives can explain the Moderates', Christian Democrats', Liberals' and Sweden Democrats' reasons for entering into cooperation with each other?* The method is a motive analysis and to find out the possible motives of the parties, and the theory is Wolfgang C. Müller's and Kaare Strøm's theory regarding motives for the parties' actions where the parties are either most *policy-seeking* or *office-seeking*. The hypotheses are that the Moderates', Christian Democrats' and Liberals' mostly are office-seeking parties, while the Sweden Democrats' mostly is policy-seeking. However, the study results in only the hypothesis about the Liberals being strengthened, while the remaining hypotheses fall.

Keywords

The Moderates, The Cristian Democrats, The Liberals, The Sweden Democrats, Tidö-agreement, policy-seeking party, office-seeking party, health and social care, motive analysis.

Tack

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Maria Owiredu som under uppsatsens gång handlett mig och som på ett professionellt sätt bidragit med både synpunkter samt inspiration.

Innehållsförteckning

1 Introduktion 1
1.1 Problemformulering 2
1.2 Syfte och frågeställningar 2
1.3 Avgränsning 3
1.4 Disposition 4

2 Bakgrund 4

3 Teoretiskt ramverk & tidigare forskning 7
3.1 Teori 7
3.1.1 Inflytande över policyprocessen som motiv 7
3.1.2 Politiska positioner som motiv 8
3.1.3 Röstmaximering som motiv 9
3.1.4 Hypoteser 10
3.2 Tidigare forskning 11
3.2.1 Partistrategier 11

4 Metod & material 13
4.1 Motivanalys 13
4.1.1 Värdera motivindikatorer 15
4.1.2 Insamling av motivindikatorer 16
4.1.3 Kriterier för slutsatsdragning 17

5 Empirisk genomgång och analys 18
5.1 Moderaterna 18
5.1.1 Valmanifest 2018 18
5.1.2 Valmanifest 2022 19
5.2 Kristdemokraterna 21
5.2.1 Valmanifest 2018 21
5.2.2 Valmanifest 2022 22
5.3 Liberalerna 23
5.3.1 Valmanifest 2018 23
5.3.2 Valmanifest 2022 24
5.4 Sverigedemokraterna 25
5.4.1 Valmanifest 2018 25
5.4.2 Valmanifest 2022 27
5.5 Direktiv samarbetsprojekt hälso- och sjukvård i Tidöavtalet 27
5.6 Analys 30
5.6.1 Moderaterna 30
5.6.2 Kristdemokraterna 32
5.6.3 Liberalerna 33
5.6.4 Sverigedemokraterna 34

6 Slutsatser 35
6.1 Vidare studier 37

7 Bibliografi 38

Tabellförteckning

Tabell 1: Hypotesernas sammanställning 11
Tabell 2: Resultat av hypoteserna 36

1 Introduktion

Valnatten till den 12 september 2022 stod det klart att Sverige fått ett borgerligt maktskifte med Sverigedemokraterna som största parti, ett parti som konstant vuxit varje år sedan deras intåg i riksdagen 2010. Sveriges politik har ställts inför ett helt nytt scenario där Sverigedemokraterna, som övriga partier varit skeptiska till att samarbeta med sedan deras inträde i riksdagen, delvis håller i taktpinnen. Valet resulterade i att Moderaterna, tillsammans med Kristdemokraterna och Liberalerna, blev beroende av Sverigedemokraterna för att uppnå majoritet i riksdagen (Valmyndigheten 2022).

Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna har alla ändrat inställning till Sverigedemokraterna samt inlett ett samarbete med partiet. Detta trots tidigare uttalanden om att aldrig samarbeta med Sverigedemokraterna. År 2018 sa Moderaternas partiordförande Ulf Kristersson i en intervju i Aftonbladet, ” […] jag kommer inte samarbeta, samtala, samverka, samregera med SD” (Holmqvist 2018). Även Ebba Busch klargjorde att Kristdemokraterna inte var villiga att samarbeta med Sverigedemokraterna. I en intervju med Göteborgsposten inför valet 2018 fick partiledaren besvara ett påstående gällande Jimmie Åkessons krav på inflytande för att stödja partiet, varpå Busch gav svaret ”[…] mitt besked står fast, vi kommer inte att förhandla med Sverigedemokraterna” (Ekström u.å).

Liberalerna är det parti som under mandatperioden 2018–2022 har varit mest otydliga i om partier är villiga att samarbeta med Sverigedemokraterna eller inte. Något som bidragit till oklarheten är att partiet under mandatperioden haft ett partiledarskifte då Nyamko Sabuni endast ett halvår innan valet avgick på eget bevåg, och Johan Pehrson tillträdde som partiets ordförande (Strömberg 2022). Det var först under denna mandatperiod som frågan om samarbete väcktes inom Liberalerna. Nyamko Sabunis företrädare Jan Björklund hade inför valet 2018 tydliga åsikter om samarbete med Sverigedemokraterna och uttalade sig följande ” […] Liberalerna kommer aldrig sätta sig i en regering

som samarbetar med Sverigedemokraterna. De är ett nationalistiskt parti, med ena foten kvar i den rasistiska myllan" (Renman 2018).

Vid regeringsförklaringen efter valet 2022 informerade Kristersson att Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna kommer att ingå i regering, och ha ett tätt samarbete med Sverigedemokraterna, dessutom ska Sverigedemokraternas politiska tjänstemän sitta i Regeringskansliet (Regeringskansliet 2022). Samarbetet mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna resulterade i en överenskommelse vid namn *Tidöavtalet* (Liberalerna 2022a).

Tidöavtalet innefattar de direktiv Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna kommit överens om, som partierna kommer att arbeta efter under mandatperioden 2022 – 2026. Syftet med samarbetet är att lösa vad partierna benämner *Sveriges stora samhällsproblem* (Liberalerna 2022a: 2).

1.1 Problemformulering

Valet 2022 resulterade i ett maktskifte där Moderaterna tillsammans med Kristdemokraterna och Liberalerna har hamnat i en beroendeställning till Sverigedemokraterna för att uppnå majoritet i riksdagen (Valmyndigheten 2022). Efter en valrörelse med gängkriminalitet, migration och energikrisen i fokus är det dessa frågor som tar stort utrymme i avtalet medan andra politiska områden hamnat i skymundan, däribland vård och omsorg som i 2018 års valrörelse hade stort fokus. Detta öppnar upp för frågor om vård- och omsorgspolitiken hos respektive parti år 2022, samt vilket motiv respektive parti har med att ingå samarbete. Hur förhåller sig samarbetspartiernas vård- och omsorgspolitik i relation till Tidöavtalet?

1.2 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka Moderaternas, Kristdemokraternas, Liberalernas och Sverigedemokraternas vård- och omsorgspolitik, för att därefter jämföra med Tidöavtalet och analysera respektive partis potentiella

motiv till samarbetet. Studien kommer att undersöka partiernas vård- och omsorgspolitik valåren 2018 respektive 2022, för att se om partiernas politik har förändrats i frågan. Därefter kommer resultatet att jämföras med samarbetspartiernas överenskommelse *Tidöavtalet* för att se i vilken omfattning respektive partis policy gällande vård och omsorg tagit plats i avtalet. För att uppnå studiens syfte har följande frågeställningar formulerats:

- *Hur såg Moderaternas, Kristdemokraternas, Liberalernas och Sverigedemokraternas vård- och omsorgspolitik ut inför valet 2018 respektive 2022?*
- *På vilket sätt, och i vilken omfattning, presenteras vård och omsorg i Tidöavtalet?*
- *Vilka politiska motiv kan förklara Moderaternas, Kristdemokraternas, Liberalernas och Sverigedemokraternas anledning till att ingå samarbete med varandra?*

1.3 Avgränsning

Tidöavtalet innefattar många olika områden men denna studie riktar endast in sig på välfärden och den politiska huvudfråga vilken studien syftar till att undersöka är vård och omsorg vilket är en del av välfärden. I Sverige talar man ofta om välfärdsstaten som byggts upp i landet från tidigt 1900-tal då det ställdes högre samt tydligare krav på att arbetarfamiljer skulle få skäliga levnadsvillkor (Norén Bretzer 2019: 60). Begreppet välfärdsstat förklarar Bo Rothstein och Paula Blomqvist (2008) på följande sätt ”Begreppet *välfärdsstat* kan förstås som en utbyggd statsapparat som genom ett system av transfereringar och tjänster sörjer för att alla medborgare har någon slags grundläggande ekonomisk trygghet samt tillgång till tjänster som skola, sjukvård och äldreomsorg” (Rothstein och Blomqvist 2008: 35).

Utifrån ovanstående förklaring kan slutsatsen dras att välfärden innefattar många delar, samt genomsyrar mycket av Sveriges politik. För att studien inte ska bli allt för omfattande krävs det en avgränsning kring ämnet. Tidöavtalet som är utgångspunkten för denna studie innefattar främst välfärdsfrågorna skola samt vård och omsorg, men valet har gjorts att denna studie endast

kommer att analysera området vård och omsorg då arbetet blir allt för omfattande om båda delar behandlas. Det innebär att övriga områden av välfärden inte kommer att tas i beaktning.

Avgränsningen gällande partier är relativt tydlig då det är partierna Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna som valts att analyseras med anledning att det är dessa som ingått samarbete. Övriga partier är därmed inte av intresse för denna studie. Det krävs också en avgränsning gällande studiens material. Därav har kommer fokus att vara på samarbetspartiernas valmanifest för valåren 2018 samt 2022, med anledningen att Tidöavtalet skrevs 2022 och en jämförelse kommer att ske med föregående valår 2018.

1.4 Disposition

Studien är indelad i sex delar där den första består av en introduktion som innefattar studiens ämne, syfte presenteras samt avgränsning. Följande del innefattar bakgrundsfakta som är relevant för studien och i den tredje delen presenteras studiens teori samt tidigare forskning, följt av studiens valda metod och material. Del fem är en empirisk genomgång av det insamlade materialet samt analys med utgångspunkt i den presenterade teorin. Studien kommer därefter, i den sjätte och sista delen, att avslutas med en sammanfattning av slutsatserna.

2 Bakgrund

Sverigedemokraterna tog för första gången plats i riksdagen år 2010 då partiet fick runt 6 procent andel röster och klarade därmed 4 procent-spärren. Sedan dess har Sverigedemokraternas väljare stadigt ökat. Redan 2014 hade partiet mer än dubblat andel röster och landade närmare 13 procent, vilket är en drastisk ökning. Partiets uppåtgående trend har fortsatt och resulterade år 2022 i att Sverigedemokraterna kom att bli Sveriges andra största parti efter Socialdemokraterna samt störst av de borgerliga partierna, detta enbart tre val efter att ha tagit plats i riksdagen (Valmyndigheten 2022).

Moderaterna har tidigare tillsammans med de övriga borgerliga partierna Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna utgjort Alliansen. Allianspartierna har haft ett nära samarbete där partierna gemensamt presenterat sina politiska ståndpunkter, bland annat genom att gå till val med gemensamt valmanifest (Alliansen uå). Regeringsbildningen efter valet 2018 tog ovanligt lång tid att genomföra, och resulterade slutligen i en blocköverskridande överenskommelse, mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna, vilken benämndes *Januariavtalet*. Det medförde att Alliansen splittrades eftersom de tidigare alliansparterna valde att samarbeta med Socialdemokraterna och Miljöpartiet (Centerpartiet uå).

Sverigedemokraterna har tidigare stått utanför samarbete med övriga partier i riksdagen då Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna har alla haft inställningen att inte samarbeta med partiet. Ulf Kristersson meddelade i en intervju i Expressen 2017, när han kandiderade till partiledare för Moderaterna, att han inte tycker att partiet ska samarbeta med Sverigedemokraterna alls (Åkesson och Börjesson 2017). Vidare argumenterar Kristersson att partiet har skumma värderingar, mörk historia, samt inslag av främlingsfientlighet och värderingar som Kristersson själv inte står för. Kristersson menar att han istället står för motsatsen i form av öppenhet, individuell frihet och internationalisering.

Partiernas inställning till Sverigedemokraterna kom att förändras. Under mandatperioden 2018 – 2022 öppnade Moderaterna, Kristdemokraterna och tillslut även Liberalerna upp för samarbete. Redan i december 2019 uttalade Ebba Busch att Kristdemokraterna är beredda att förhandla med Sverigedemokraterna (Skagerström Lindau 2019). Moderaternas partiordförande Ulf Kristersson meddelade efter Januariavtalet och Decemberöverenskommelsen att det inte längre går att låtsas som att Sverigedemokraterna inte existerar, och därmed är beredd att samarbeta med partiet (Nilsson 2022).

Under juni månad 2021 riktade riksdagen, på Sverigedemokraternas begäran, en misstroendeförklaring mot dåvarande socialdemokratiska statsministern Stefan Löfven (Riksdagen 2021). I samma veva presenterade Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna ett gemensamt budgetförslag. Detta var första gångerna de tre högerpartierna valt att samarbeta med varandra (Sveriges radio 2021). Liberalerna stod dock utanför samarbetet. Det var först kort innan valet 2022 som Liberalernas relativt nya partiordförande Johan Pehrson klargjorde att partiet var beredd att förhandla med Sverigedemokraterna, i syfte att få igenom ett borgerligt maktskifte (Arenander & Nilsson 2022). Liberalerna accepterade dock inte Sverigedemokraterna på vilken position som helst. Partiet sa nej till Sverigedemokraterna i regeringsposition, men ja till samarbete (Pettersson 2022).

Valresultatet 2022 visade tydligt att Sverige har fått ett nytt andra största parti. Sverigedemokraterna fick nämligen nästan 21 procent andel röster i förhållande till Moderaternas 19 procent vilket skjutsade ner partiet på en tredjeplats. Moderaterna som tidigare tenderat att bli Sveriges andra största parti, efter Socialdemokraterna som genom åren alltid varit det parti med störst andel röster (Statistikmyndigheten 2021). Eftersom Alliansen splittrats och Centerpartiet tagit avstånd från koalitionssamarbetet, medförde detta att Moderaterna tillsammans med Kristdemokraterna och Liberalerna blev beroende av Sverigedemokraterna för att få majoritet i riksdagen (Valmyndigheten 2022).

Samarbetet mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna resulterade i en överenskommelse vilken blivit känd som *Tidöavtalet* (Liberalerna 2022a). Tidöavtalet är en samling av de direktiv samarbetspartierna förhandlat fram. Inledningsvis i avtalet presenteras samarbetet mellan regeringspartierna Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna samt samarbetspartiet utanför regeringen Sverigedemokraterna. Överenskommelsen sträcker sig över mandatperioden 2022 – 2026, och innefattar sju punkter av direktiv som partierna gemensamt kommer arbeta för.

Det tydliggörs att partiet utanför regeringen har samma och lika inflytande som övriga partier vad gäller frågorna i samarbetsprojekten (Liberalerna 2022a: 2).

De samarbetsprojekt som presenterats i avtalet är ämnade att vara fram till och med 2024 års budgetproposition. Projekten som tagit störst plats i Tidöavtalet, sett till antal sidor, är *Direktiv samarbetsprojekt Kriminalitet* samt *Direktiv samarbetsprojekt Migration och integration* med 11 respektive 20 antal sidor. Något som inte tagit lika stor plats är däremot välfärdsfrågan hälso- och sjukvård som endast har ett omfång på sex sidor (Liberalerna 2022a: 1).

3 Teoretiskt ramverk & tidigare forskning

3.1 Teori

För att uppnå studiens syfte krävs en teori som förklarar partiers agerande. Wolfgang C. Müller och Kaare Strøm redogör i boken *Policy, Office, or Votes?* (1999) tre modeller som förklarar parlamentariska partiers motiv vid agerande i särskilda situationer, som vid fattandet av svåra politiska beslut. De tre modellerna presenterar partiers olika motiv till handlande vilka är 1) inflytande av policyprocessen, 2) kontroll av regeringsmakten, och 3) röstmaximering. I denna studie kommer dock endast de två förstnämnda modellerna att tillämpas, vilket vidare förklaras i del 3.1.3. Modellerna förklaras nedan och avslutas med en hypotes. Studien kommer att vara teoriprövande och därmed använda modellerna i en deduktiv analys för att förklara Moderaternas, Kristdemokraternas, Liberalernas samt Sverigedemokraternas motiv till samarbetet som resulterat i *Tidöavtalet.*

3.1.1 Inflytande över policyprocessen som motiv

Den första modellen studien kommer att tillämpa är vad Müller och Strøm benämner *Policy-seeking parties*. Denna modell menar att politiska partiers motiv är att uppnå inflytande av policyprocessen och är därmed vad som förklarar deras agerande. Syftet är att maximera inflytandet över policyprocessen, och därmed påverka den allmänna politiken (Müller och Strøm 1999: 7). Müller och Strøm stödjer sitt resonemang genom Abram De

Swaan som går i samma linje och hävdar att politiska partiers handlande är motiverat av en strävan efter att åstadkomma största möjliga påverkan på policyprocessen. Grunden till De Swaans teori ligger i att politiska handlingslinjers betydelse är det huvudsakliga motivet till politiska partiers handlande (Müller och Strøm 1999; se även De Swaan 1973: 88).

För att kunna uppnå maximalt inflytande i policyprocessen, menar Müller och Strøm att det oftast sker genom koalitioner (Müller och Strøm 1999: 7). Med andra ord genom samarbeten med andra partier för att uppnå majoritet i riksdagen, då det sällan är ett parti som på egen hand får över 50 procent av rösterna och uppnår majoritet (Norén Bretzer 2019: 91). Inom koalitioner är det av stor vikt att förhandla samt kompromissa, det handlar om att både ge och ta. För att få igenom sitt eget partis sakpolitik i vissa frågor krävs det kompromisser där övriga partier tvingas ge efter, men kompromissens regler gäller även vice versa och därmed tvingas alla partier inom koalitionen att ge efter på olika punkter (Müller och Strøm 1999: 7).

Müller och Strøm påpekar att modellen kan ses utifrån två olika värden där det första innefattar att själva inflytandet i policyprocessen är det slutgiltiga ändamålet. Det andra ser inflytandet som ett instrumentellt värde, som ett verktyg för att nå andra mål. Det innebär därmed att partier även kan sträva efter, samt gynnas av övriga mål som exempelvis att få ministerposter i en regering (Müller och Strøm 1999: 8).

3.1.2 Politiska positioner som motiv

Den andra modellen som kommer att tillämpas benämner Müller och Strøm som *Office-seeking party,* och innebär att partiers motiv till agerande är att inneha politiska positioner i högsta möjliga grad. I parlamentariska demokratier, däribland Sverige, sker detta främst genom att besitta många mandat i riksdagen, men kan även förhandlas fram genom att bilda koalitioner. En grundläggande förutsättning för denna modell, precis som för strävan efter inflytande i policyprocessen, är att det är genom koalitioner som politiska positioner uppnås (Müller och Strøm 1999: 5).

Utgångspunkten för modellen hänvisar Müller och Strøm till William H. Rikers (1962) kritiska syn på Anthony Downs teori med innebörden att politiska partiers enda motiv är att maximera antal röster (se del 3.1.3). Riker menade att partier är röstmaximerare, men endast fram till valseger då de därefter skiftar fokus från att vara röstmaximerare till att sträva efter maximalt antal politiska positioner (Müller och Strøm 1999: 5; Riker 1962: 33). Detta argument styrker Müller och Strøm med Michael Laver och Norman Schofield (1990) som följer Rikers linje om att politiska positioner är det slutgiltiga målet (Müller och Strøm 1999: 5).

Müller och Strøm hänvisar därefter till Ian Budge och Michael Laver (1986) som försvarar antagandet att koalitionspartier är motiverade av deras mål att sitta i regering, men de menar att det finns en tvetydighet i modellens bakomliggande motiv. Budge och Laver påstår att det finns, likt modellen om strävan efter inflytande över policyprocessen, två olika motiv. Det första motivet är att inneha politiska positioner är det slutgiltiga ändamålet, precis som Riker samt Laver och Schofield hävdar. Det andra motivet ser politiska positioner som ett verktyg för att kunna påverka policyprocessen i den riktning som stämmer överens med partiets egenintresse, med andra ord ses positionerna som ett instrumentellt värde

3.1.3 Röstmaximering som motiv

Den tredje och sista modellen som Müller och Strøm presenterar är *Vote-seeking parties*, som menar att förklaringen till partiers agerande ligger i deras motiv att uppnå maximalt antal röster i allmänna val. De refererar till Anthony Downs (1957) som menar att partier skapar sin politik för att vinna val, snarare än tvärtom att de vinner val för att därefter bilda sin politik. Enligt Downs är det makt, inkomst samt prestige partier är motiverade av, och att det i sin tur är detta som gör att varje parti strävar efter att få fler röster än övriga partier. Ju fler röster ett parti får, desto större är chansen för dem att ingå i en koalition, få makt och få fler partimedlemmar med politiska positioner. Downs menar att det därmed är röstmaximering som är det huvudsakliga motivet för partiers agerande (Müller och Strøm 1999: 8; Downs 1957: 30–1).

Till skillnad från de två tidigare modellerna kommer modellen om röstmaximering inte att tillämpas i studien. Att maximera partiets röster är ett grundläggande antagande för att uppnå någon som helst makt eller inflytande över politiken i Sverige. Det är ett måste att få röster för att få ingå samt besitta mandat i riksdagen (Norén Bretzer 2019: 77). Inga röster innebär därmed varken inflytande över policyprocessen eller politiska positioner. Då studien analyserar material från valrörelsen 2018 respektive 2022 är det underförstått att samarbetspartiernas, utan undantag, syfte med deras valmanifest var att sträva efter röstmaximering. Därmed ses röstmaximering som ett instrumentellt värde. Liknelser kan dras till Rikers argument om att partier är röstmaximerare till viss del, men att de oftast är mer än så. Röstmaximering är inte partiernas slutmål utan de vill uppnå mer än så, i detta fall inflytande över policyprocessen, kontroll över regeringsmakten alternativt en blandning av dem två (Müller och Strøm 1999: 5; Riker 1962: 33).

3.1.4 Hypoteser

Modellen om inflytande över policyprocessen som motiv samt modellen om politiska positioner som motiv är de som kommer att vara i fokus för studien. Samtliga partier ämnar ha en kombination av inflytande över policyprocessen och politiska positioner som motiv, därav kommer studien att analysera vilket som är partiernas övervägande motivet till att ingå samarbete. Teorins hypoteser är att Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna alla har det övervägande motivet att inneha politiska positioner. Resonemanget är att dessa tre partier utgör regeringen och därmed troligen kompromissat deras policy. Sverigedemokraterna däremot står utanför regering och hypotesen är att partiets motiv till samarbetet är maximalt inflytande över policyprocessen, med andra ord att Sverigedemokraterna till högsta möjlighet vill få igenom partiets egen politik. Hypoteserna sammanställs följande:

- **Moderaternas** motiv är att inneha politiska positioner.
- **Kristdemokraternas** motiv är att inneha politiska positioner.
- **Liberalernas** motiv är att inneha politiska positioner.

- **Sverigedemokraternas** motiv är maximalt inflytande över policyprocessen.

Tabell 1: Hypotesernas sammanställning

Politiska mål som varit gällande vid Tidöavtalets skrivning				
	M	KD	L	SD
Policy				**x**
Positioner	**x**	**x**	**x**	

Notering: Tabellen kommer att användas för att jämföra hypoteserna med studiens resultat.

3.2 Tidigare forskning

Studiet av politiska partier är vanligt förekommande och det finns en rad olika forskning kring ämnet som exempelvis forskning om partitypologier (se vidare Wide 2019; Denk och Anckar 2015). I skrivande stund är dock Tidöavtalet ett relativt nytt avtal och därmed är tidigare forskning kring detta begränsat. Politiska samarbetsavtal är dock vanligt förekommande och ett exempel på tidigare forskning är Jan Teorell et al. (2020) som i sin bok *134 dagar* skriver om Januariavtalet och regeringsbildningen efter valet 2018. Leif Lewin (2020) studerar i sin bok *Konsten att bilda regering när ingen har majoritet* processen att bilda regering när ingen har majoritet fram till regeringskrisen 2018 som resulterade i januariavtalet. Det ska lyftas att Tidöavtalet är intressant att studera då det består av en samarbetskoalition som inte tidigare samarbetat.

3.2.1 Partistrategier

I *Den svenska politiken* (2015) redogör Henry Bäck et al. för partiernas roll och refererar till Gunnar Sjöbloms (1968) arenamodell om partistrategier, som likt teorin för denna studie innefattar strävan efter maximering. Sjöblom hävdar att partiernas generella mål är att genomföra sitt program. Han menar att det finns tre olika politiska arenor, alla med olika syfte. Först och främst talar Sjöblom om *den parlamentariska arenan* vilken är den arena där det politiska beslutsfattandet sker. Partierna anses vara aktörer på arenan och deras strävan är att *maximera det parlamentariska inflytandet*, och om partier inte

uppnår egen majoritet är medlet för att uppnå detta att bilda koalitioner. Liknelsen är tydlig med det Müller och Strøm benämner som *policy-seeking parties*.

Nästa arena Sjöblom benämner är *väljararenan*, vilket är den plats där antal mandat bestämt. Partierna strävar här efter *röstmaximering*, med andra ord att få maximalt antal röster, vilket är ett begrepp vi känner till från Müller och Strøms definition av *vote-seeking parties*. Sjöbloms tredje arena, *den partiinterna arenan*, är någonting som skiljer sig från Müller och Strøms teori. Han menar att det är på denna arena som bevaringen av partisammanhållningen sker, vilket är någonting som Müller och Strøm missar i sin teori, och för att partier ska fungera på de två första arenorna är det sammanhållning en förutsättning.

Ett komplement till Sjöbloms arenamodell skriver Bäck et al. är *implementeringsarenan*. Han menar att det är på denna arena som förverkligandet av de politiska besluten sker, vilket motsvarar arenans mål. Alla mål på de politiska arenorna är relaterade till varandra och anses vara medel för att uppnå programrealiseringen, vilket har samma betydelse som det Müller och Strøm benämner strävan efter att uppnå inflytande över policyprocessen. Det som Bäck et al. titulerar som positionsmål innebär att arenornas olika mål handlar om att stärka partiernas positioner, vilket kan liknas med *office-seeking parties*. Anthony Downs (1957) har en skildrad syn på partiers strategi och menar att demokrati bygger på ett ekonomiskt system. Downs hävdar att partiernas syfte är att uppnå makt genom att *maximera positionsmålen*. För att uppnå positionsmålen använder sig partier av medel i form av sakpolitiska mål anpassade efter väljarna, för att därigenom vinna röster som i sin tur leder till makt.

Bäck et al. (2015) belyser att problematiseringen med förhållandet mellan målen på de olika arenorna då det finns en möjlighet att målen hamnar i konflikt med varandra. Som exempel tar han Moderaterna och Socialdemokraterna som genom koalition med varandra eventuellt skulle uppnå säkra maktpositioner, men frågan är då om detta skulle accepteras av

respektive partis medlemmar. Det innebär att ett agerande som stärker den parlamentariska positionen, hade kunnat bidra till försämring av positionen på både väljararenan samt den interna partiarenan (Bäck et al. 2015: 47).

Även Anders Håkansson (2005) har i boken *Politiska partier* en studie som syftar till att förklara partiers agerande. I studien presenterar Håkansson tre olika teoretiska perspektiv som alla, på helt olika sätt, besvarar frågan om vad som styr partiers agerande. Den främsta oenigheter berör i vilken utsträckning partier bör betraktas som aktörer, samt vilken utsträckning som mål styr partierna. De tre olika teoretiska perspektiven är först och främst partiet som utflöde av samhället. Detta perspektiv menar att partiet upprätthåller rollen som en representant inom en viss samhällsgrupp i politiken genom ett förverkligande av partiets program, vilket påminner om Müller och Strøms *policy-seeking parties*. Det andar perspektivet ser partiet som aktör, partiets agerande förklaras här av partielitens strävan efter att gynna sig själva vilket sker genom röstmaximering, innebörden av detta är densamma som *vote-seeking parties*. Det tredje och sista perspektivet ser partiet som en organisation. Liknelsen kan dras till Sjöbloms *partiinterna arena*, då det centrala enligt detta perspektiv är partiers organisatoriska liv (Håkansson 2005: 82).

4 Metod & material

4.1 Motivanalys

Den metod som kommer att tillämpas i studien är motivanalys.[1] Metoden syftar till att kartlägga aktörers medvetna överväganden inför att ett beslut fattas och det slutgiltiga målet för en undersökning som använder sig av en motivanalys är att förklarar varför en aktör handlade på ett visst sätt. Detta förklaras genom de medvetna överväganden som samlats in (Esaiasson et al. 2017: 300, 302). I denna studie är det partierna Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna som utgör

[1] Motivanalys kan ibland benämnas som *intentionala analyser* eller *rationalistiska analyser* (se vidare Esaiasson et al. 2017, s. 300).

analysens aktörer. Esaiasson et al. (2017) skriver att forskarens första steg inom motivanalysen är att precisera personer som kommer att representera studiens aktörer, och i detta fall är det främst partiernas ordförande då det är de som medverkat i förhandlingarna som resulterade i Tidöavtalet.

Studien kommer att arbeta med förhandsdefinierade motiv i form av teorins presenterade motiv, vilka var att motivet till partiers agerande antingen är att 1) uppnå inflytande över policyprocessen, eller 2) inneha politiska positioner (se del 3.1). Att arbeta förutsättningslöst är ett alternativt tillvägagångssätt för studien då detta bidrar till en öppenhet för det som hittas i materialet, och i sin tur minskar kritiken om att forskare tvingar fram motiv som eventuellt inte stämmer. Det negativa med det förutsättningslösa tillvägagångssättet är dock att forskaren i praktiken blir beroende av aktörernas uttalade motiveringar, vilket kan resultera i att forskaren går miste om outtalade motiv (Esaiasson et al. 2017: 302–303).

Det studien syftar till att undersöka är möjliga motiv som ligger till grund för partiernas val att samarbeta. Något som komplicerar användandet av metoden är att motiv inte är direkt observerbara, utan de befinner sig endast inom en aktörs mentala processer (Esaiasson et al. 2017:301). Detta i sin tur gör att reliabiliteten utmanas då det är svårt att en annan forskare som utför samma undersökning uppnår samma resultat (Bergström och Boréus 2018: 40). För att undvika bristande reliabilitet samt stärka validiteten krävs tydliga kriterier för slutsatsdragning (se del 4.1.3).

Ett alternativt tillvägagångssätt för studien är att istället genomföra en idéanalys. Resonemanget är att syftet med idéanalysen är att förstå idéer och ideologier för att bland annat förklara människors målsättningar, vilket stämmer överens med vad som krävs för att uppnå syftet med studien (Bergström och Svärd 2018: 138). Idéanalysen har liknelser med motivanalysen, men valet gjordes att använda motivanalys då denna metod specifikt syftar till att förklara motiv bakom handlande (Esaiasson et al. 2017: 300).

4.1.1 Värdera motivindikatorer

Ett krav för att genomföra studien är insamling av empiriska data, med anledningen att kunna dra slutsatser om partiernas motiv. Esaiasson et al. (2017) benämner detta som relevanta *motivindikatorer*, och är detsamma som studiens material. När det kommer till att värdera motivindikatorerna finns det två viktiga faktorer. Först och främst är kopplingen mellan motiv och handling av stor vikt Esaiasson et al. förklarar som att beslut behöver *korrespondera* med motiv för att därigenom utgöra en relevant motivindikator. Den andra faktorn som även agerar som ett hjälpmedel är de källkritiska kriterierna tendens, oberoende och samtidighet. Av dessa läggs störts vikt vid tendenskriteriet, och för att ta ställning till graden av tendens kan de omständigheter som finns kring motivuttalanden användas. Esaiasson et al refererar till Axel Hadenius (1984) som menar att motivanalytikern behöver lägger stor vikt vid aktörens individuella motiveringar. Innebörden av det i studiens kontext är att det väger tyngre vad en partiledare säger om deras parti, än vad exempelvis en partimedlem med lägre position hävdar.

Vad gäller beroendekriteriet träder detta fram då personer som varit med i beslutsfattandeprocessen är mer trovärdiga än de som endast betraktat händelsen utifrån (Esaiasson et al. 2017: 309). För denna studie hade den bästa motivindikatorn där med utgjorts av samarbetspartiernas respektive partiordförande, men av förklarliga skäl är detta inte genomförbart. Slutligen handlar samtidighetskriteriet om att värdera den eventuella risken för efterhandsrationaliseringar. En regel för detta är att uttalanden som görs en längre tid efter beslutsfattandet kan påverkas av senare erfarenheter, därav ska större vikt läggas vid uttalanden som görs i närmare anslutning (Esaiasson et al. 2017: 310). Då Moderaternas, Kristdemokraternas, Liberalernas och Sverigedemokraternas beslut om att samarbeta är, i skrivande stund, relativt nytt finns det för tillfället inte mycket senare uttalanden och därav är detta kriterium inte lika relevant för denna studie som de tidigare nämnda.

4.1.2 Insamling av motivindikatorer

För att uppnå validitet, och därmed uppnå studiens syfte, är val av texter som ska analyseras av stor vikt (Bergström och Boréus 2018: 39). Denna studie kommer främst att använda motivindikatorer i form av Moderaternas, Kristdemokraternas, Liberalernas samt Sverigedemokraternas valmanifest från 2018 och 2022. Detta för att undersöka respektive partis vård- och omsorgspolitik vilka de gick till val på och därigenom se om det skett en förändring. Utöver partiernas valmanifest kommer även Tidöavtalet att användas för att undersöka vilka vård- och omsorgsfrågor som återfinns i avtalet, för att därefter jämföra dessa med respektive partis policy gällande vård och omsorg.

Det är, som tidigare nämnt, viktigt att ha källkritik i åtanke när det kommer till insamlingen och valet av motivindikatorer. För att undvika felaktiga källor används fyra källkritiska regler vilket är, äkthet, oberoende, samtidighet och tendens (Esaiasson et al. 2017: 288). Insamlingen av valmanifesten har skett genom respektive partis hemsida samt svensk nationell datatjänst. Dokumenten har publicerats av partierna själva, vilket gör dem till primärkällor, och slutsatsen kan dras att både intern samt extern källkritik tagits i beaktning samt att materialet både är äkta och oberoende (Esaiasson et al. 2017: 291–293; Bergström & Boréus 2018: 41). Samma källkritiska perspektiv har även hafts i åtanke vid insamling av Tidöavtalet. Avtalet har publicerats på Liberalernas hemsida vilket också är vart avtalet har hämtats ifrån och därmed gäller det källkritiska resonemanget att avtalet hämtats från en primärkälla och är både äkta samt oberoende.

För att uppnå kriteriet samtidighet använder studien material från valåren 2018 och 2022. Detta för att få material som publicerats inom tidsramen som är relevant för studien (Esaiasson et al. 2017: 294). Avslutningsvis används partiernas partiprogram[2] som ett komplement till valmanifesten, inte bara som förlängning utan även för att uppnå tendenskriteriet. Dock är detta delvis

[2] Kan även benämnas som principprogram eller idéprogram.

problematiskt då det är samma utgivare av källorna, i detta fall partierna, vilket medför att den kompletterande källan kan anses sakna kravet att vara oberoende (Esaiasson et al. 2017: 295). Det finns å andra sidan inga bättre alternativ för material, när det kommer till studiet av politiska partier, än att hämta information från partiernas egna uttalanden. Liberalerna saknar ett sammanställt partiprogram och därav görs ett undantag och partiets officiella hemsida används som komplement.

4.1.3 Kriterier för slutsatsdragning

För att kunna göra en korrekt analys av partiernas policy gällande vård och omsorg i relation till Tidöavtalet, samt testa studiens hypoteser krävs det kriterier för slutsatsdragning. Teorins två olika motiv som ska prövas är 1) uppnå politiska positioner, och 2) inflytande över policyprocessen. Båda motiven kan som tidigare nämnt antingen ses som det slutgiltiga ändamålet i sig, eller ses som ett instrumentellt värde. Denna studie kommer enbart pröva motiven som det slutgiltiga ändamålet i sig. Kriterierna för slutsatsdragningen är följande

- **Inneha politiska positioner som motiv**: ett parti anses ha motivet att inneha politiska positioner om partiet valt att prioritera bort, alternativt förändrat, stora delar av sin policy i syfte att inneha positioner.
- **Inflytande över policyprocessen som motiv**: ett parti anses ha motivet att maximera inflytandet över policyprocessen i de fall partiet stått fast vid sin policy samt att partiets policy presenteras i stor utsträckning i det gemensamma avtalet.

För att kunna analysera partiernas möjliga motiv till samarbetet krävs en jämförelse partierna emellan, samt en jämförelse av partierna vid ett tillfälle i nära anslutning till skrivandet av Tidöavtalet och vid ett tidigare tillfälle. Därav har valåren 2018 samt 2022 valts. Det är för studiens validitet viktigt att ha tydliga kriterier för slutsatsdragning i syfte att mäta det som avses att mätas, och därmed uppnå validitet (Esaiasson et al. 2017: 64; Bergström och Boréus 2018: 38).

5 Empirisk genomgång och analys

Den empiriska genomgången och analysen delas in i sex olika delar. Först presenteras en empirisk genomgång av Moderaternas välfärdspolitik gällande *vård och omsorg* som är indelad i åren 2018 samt 2022. På samma sätt redogörs även Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna. Den femte delen består av en empirisk genomgång av vård- och omsorgspolitiken som återfinns i Tidöavtalet i kombination med an analys av partiernas policy som återfinns i avtalet. Materialet som presenteras fram till och med del fem kommer, för att uppnå studiens syfte, att användas i analysen vilken utgör den sjätte och sista delen.

5.1 Moderaterna

5.1.1 Valmanifest 2018

Moderaterna redogör redan i inledningen av sitt valmanifest 2018 hur partiet vill korta vårdköerna, göra vården världsbäst och tillgänglig när man behöver den. Sammantaget presenterar partiet att de kommer prioritera vårdköerna (Moderaterna 2018: 5; Moderaterna 2021: 53, 65). Vidare delar partiet in valmanifestet under rubriker som behandlar olika sakpolitiska områden, och den rubriken som är av intresse för denna studie är *sjukvård och omsorg*.

Vad gäller vård och omsorg presenterar Moderaterna i valmanifestet fem punkter som redogör vad partiet vill åstadkomma eller förändra i denna fråga. Först och främst vill partiet skapa en tillgänglig vård och korta ned vårdköerna (Moderaterna 2018: 19; Moderaterna 2021: 53, 65). Moderaterna vill uppnå detta genom att återinföra och utveckla kömiljarden, förstärka vårdgarantin för att patienter på sikt ska få behandling eller operation i specialistvården inom loppet av 60 dagar istället för de nuvarande 90 dagar. Partiet vill även ge varje patient en fast vårdkontakt, nyttja digitaliseringen för en mer tillgänglig vård och genomföra en primärvårdsreform innefattande att bygga ut den nära vården (Moderaterna 2018: 19).

Nästa punkt Moderaterna presenterar är att, med en ny nationell cancerstrategi, stärka cancervården. Denna nya strategi ska bland annat omfatta säkrade

kompetensförsörjningar, förebyggande canceroperationer och mer koncentration av den avancerade cancervården. Moderaterna vill också att det vård av cancerpatienter ska ske enligt standardiserade vårdförlopp som faller inom beslutade tidsgränser. Vidare vill partiet verka för att de patienter innefattande kronisk cancer ska få erhålla en sammanhållen vårdkedja (Moderaterna 2018: 19)

Den tredje punkten Moderaterna presenterar är en trygg förlossningsvård som ska ske genom kraftiga satsningar på både förlossningsvården samt mödravården över hela landet, sammanhållen vårdkedja från mödravård till förlossningsvård och eftervård. Vidare vill Moderaterna utbilda fler barnmorskor och att fler sjuksköterskor genom studielön ska ha möjligheten att specialistutbilda sig (Moderaterna 2018: 20). Moderaternas nästkommande punkt innefattar förebyggande av psykisk ohälsa bland både barn och unga (Moderaterna 2018: 20; Moderaterna 2021: 53). Förebyggandet ska ske genom kortare vårdköer, stärkt arbete med förebyggande av självmord, forskning gällande förebyggandet av självmord ska få kraftig ökade resurser, öka tillgången till skolkurator och skolsköterska samt stärka arbetet som sker mellan psykiatrin, socialtjänsten och skolhälsovården (Moderaterna 2018: 20).

Den femte och sista punkten ämnar Moderaterna till de äldre och vill ge de äldre en värdig äldreomsorg. För att uppnå detta mål vill partiet generellt genomföra en kraftig förstärkning av välfärden genom ökad mängd pengar till kommunerna, prioritera en sammanhållen vård för multisjuka kroniker som ofta är äldre, göra biståndsbedömningen enklare för att äldre snabbare ska kunna få stöd. Moderaterna vill även göra den mobila hemsjukvården starkare, införa nationella kvalitetskrav för äldreomsorgen som innefattar skärpta sanktioner mot sämre verksamheter, och slutligen främja digitala verktyg inom äldreomsorgen, vilket ska ske utan att uppge den personliga integriteten (Moderaterna 2018: 21).

5.1.2 Valmanifest 2022

Till skillnad från Moderaternas valmanifest 2018 saknar inledningen vård och omsorg, och prioriterar istället andra områden (Moderaterna 2022: 3).

Moderaterna har valt att göra samma upplägg av valmanifestet 2022 som de gjorde 2018, nämligen ha olika politiska områden indelade under rubriker. Den rubrik som kommer att tas i beaktning här är *så får vi ordning på vården och äldreomsorgen*.

Moderaterna har gällande vård och omsorgsfrågan sammanlagt sex punkter de vill förändra. Första punkten handlar om att korat vårdköerna och partiet ska uppnå detta genom att utöka kömiljarden med särskilda resurser till både köerna inom BUP[3] och cancervården, förbättra arbetsmiljön för personalen genom att avlasta, öka möjligheterna till vidareutbildning och inrätta en nationell vårdförmedling i syfte att patienter som väntat länge ska få hjälp där kapaciteten finns i en annan del av landet (Moderaterna 2022: 30; Moderaterna 2021: 53). Nästa punkt Moderaterna tar upp är att förbättra cancervården. Detta ska ske genom att ge cancerpatienterna en förstärkt vårdgaranti som ger patienten möjlighet att vända sig till annan vårdgivare om vård inte kan ges inom rätt tidsspann och dessutom bli ersatt för merkostnaderna. Partiet vill även ge fördubblat stöd till barncancervården (Moderaterna 2022: 30–31).

Den tredje punkten innefattar prioriteringar av kvinnors sjukdomar och hälsa. Moderaterna vill göra möjligheterna att ställa tidiga diagnoser bättre, stärka forskningen kring kvinnors sjukdomar samt modernisera aborträtten genom att exempelvis utreda grundlagsskyddad aborträtt samt möjliggöra abort i hemmet. Vidare vill de stärka förlossningsvården och se till att föderskor ska ha tillgång till ett och samma team av barnmorskor under hela vårdkedjan (Moderaterna 2022: 31). Nästa punkt innefattar förebyggande av psykisk ohälsa bland barn och unga (Moderaterna 2022: 32; Moderaterna 2021: 53). Partiet vill införa en ny vårdgaranti för barn som dessutom är lagstadgad, ta fram en nationell strategi för att förebygga självmord med främsta fokus på barn och unga, stärka BUP samt stärka både BRIS[4] nationella stödlinje och

[3] Barn- och ungdomspsykiatrin.
[4] Barnens rätt i samhället.

övriga stödlinjer för att dessa ska kunna hålla öppet dygnets alla timmar (Moderaterna 2022: 32).

Den sjätte och sista punkten Moderaterna presenterar gällande vård och omsorg handlar om att partiet vill förbättra äldreomsorgen. Detta ska göras genom språkkrav för personalen, minska antalet delade turer för personal inom offentlig vård och omsorg samt arbeta för ett måltidslyft. Dessutom vill Moderaterna införa en nollvision så att ingen pensionär går hemlös och se till att mittpunkten av äldres sjukvård ska utgöras av den patientansvarige läkarkontakten (Moderaterna 2022: 32).

5.2 Kristdemokraterna

5.2.1 Valmanifest 2018

Kristdemokraterna presenterar i sin inledning av partiets valmanifest 2018 att vården och äldrefrågorna är två av partiets viktigaste frågor och menar att detta är vad partiet prioriterar (Kristdemokraterna 2018: 2, Kristdemokraterna 2015: 61–64). De lägger även fokus på vårdköerna och att äldre inte får plats på landets äldreboenden (Kristdemokraterna 2018: 2). Kristdemokraterna har ett betydligt kortare valmanifest 2018 jämförande Moderaterna samma år, och har delat in partiets mål under fem rubriker. Krisdemokraterna lägger väldigt stor vikt vid vård och omsorg som är inkluderat under rubrikerna *ingen ska behöva dö i kön, tvinga inte äldre till ensamhet* och *låt familjerna bestämma*.

Kristdemokraterna belyser problemet med vårdköerna och vill lösa detta genom att införa en förstärkt samt förbättrad kömiljard. De vill även bygga ut den primära vården, ge alla en fast läkarkontakt, skapa fler kvälls- samt helgöppna vårdcentraler och öka antalet vårdplatser för att minska överbeläggningar och vårdskador. Partiet vill även lägga över regionernas ansvar för sjukvården på staten samt inrätta professionella styrelser, införa vårdserviceteam för att avlasta den medicinska personalen, korta köerna till BUP för att kunna erbjuda hjälp inom 30 dagar, bygga ut BUP och införa en elevhälsogaranti i syfte att elever samma dag ska få kontakt med elevhälsan (Kristdemokraterna 2018: 3, 6). Vidare har Kristdemokraterna som mål att alla

gravida kvinnor ska känna sig trygga med att det finns en tillgänglig barnmorska och vill därmed införa ett nationellt mål för förlossningsvården (Kristdemokraterna 2018: 3).

Partiet vill även återuppta LSS[5] som en frihetsreform samt stoppa den pågående nedrustningen av stödet till människor som har funktionsnedsättning (Kristdemokraterna 2018: 3). Vad gäller äldrevården vill Kristdemokraterna stärka de äldres psykiska hälsa genom nationell satsning, ge alla äldre rätten till utbyggd hemsjukvård och begränsa antalet hemsjukvårdare som kommer för att höja kvaliteten för både den äldre och personalen. Partiets sista målsättning är att bygga fler äldreboenden genom att införa en äldreboendemiljard och öka kommunernas stöd, utöver det vill partiet införa en äldreboendegaranti (Kristdemokraterna 2018: 5).

5.2.2 Valmanifest 2022

Kristdemokraterna belyser i introduktionen av sitt valmanifest 2022, likt föregående, hur vårdköerna har försämrats. Partiet menar att de prioriterar välfärdens viktigaste delar, däribland vården och samhällets både äldsta och yngsta (Kristdemokraterna 2022: 2, Kristdemokraterna 2015: 58–64). På liknande sätt vilket partiet delade upp sitt valmanifest 2018, har de även delat upp 2022 års valmanifest och de delar som är relevanta för studien är *sjukvården*, *hjärtelandet* och *äldre*.

Kristdemokraterna står fast vid att de vill förstatliga vården för en effektiv, högkvalitativ och jämlikvård i landet och för att matcha landets vårdkapacitet med vårdbehovet vill de införa en nationell vårdförmedling. Nästa mål är att skapa fler vårdplatser i Sverige och fler vårdcentraler på landsbygden. För att vården ska finnas nära till hands vill partiet bygga ut primärvården samt göra det lättare för läkare att starta egna verksamheter (Kristdemokraterna 2022: 5, 9). Vidare vill de införa en fast läkarkontakt och ett maxantal patienter för en läkare att ha hand om, öka möjligheten att vårdas hemma, skapa en nationell förlossningsplan i kombination med att öppna fler förlossningskliniker. De vill

[5] Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

även öka bemanningen och kunna erbjuda ett och samma förlossningsteam under hela vårdkedjan (Kristdemokraterna 2022: 5).

Kristdemokraterna har ett mål om att utbilda mer personal inom sjukvården. Detta ska ske genom förbättrade villkor och därmed minska behovet av inhyrd personal. När det kommer till elevhälsan vill partiet kraftigt stärka denna men hjälp av en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård samt erbjuda alla föräldrar ett föräldrastödsprogram. Patientsäkerheten ska tryggas genom nationella standarder samt tekniska specifikationer för den digitala vårdinformationen (Kristdemokraterna 2022: 5).

De äldre är en av Kristdemokraternas kärnfrågor och partiet vill skapa fler tygghetsboenden och gemenskapsboenden, förbättra personalens villkor inom äldreomsorgen och slopa delade turer samt öka äldreomsorgens medicinska kompetens. Kristdemokraterna har också som mål att öka kunskaperna gällande äldres psykiska ohälsa samt demenssjukdomar, och därmed ge demensvården tid och resurser. De vill arbeta för att bryta äldres ofrivilliga ensamhet genom att i kommunerna införa äldresamtal, i omsorgen införa gemenskapsfrämjande insatser och främja digitala hjälpmedel. Kristdemokraterna vill avslutningsvis sänka högkostnadsskyddet för tandvården i syfte att stärka de äldres tandvård och se till att personalen inom äldreboenden och hemtjänsten ska ha möjligheten till jämnt flödande kompetensutveckling (Kristdemokraterna 2022: 11; Kristdemokraterna 2015: 64).

5.3 Liberalerna

5.3.1 Valmanifest 2018

Liberalerna saknar, till skillnad från både Moderaterna och Kristdemokraterna, vård och omsorgsfrågan i inledningen av valmanifestet 2018. Att välfärdsfrågan vård och omsorg behandlas i valmanifestet klargörs dock tidigt och dessa frågor återfinns under rubriken *välfärd ökar friheten.* Liberalerna belyser att människor själva ska ha friheten att styra sin vård och redogör att

partiet vill korta köerna, rädda assistansen samt försvara valfriheten (Liberalerna 2018: 3).

Liberalerna benämner deras väg till att uppnå partiets mål som liberala vägval. Vad gäller vård och omsorg vill partiet kapa vårdköerna med en ny kömiljard som tar särskild hänsyn till patienter med kronisk sjukdom, anställa fler vårdbiträden, ge specialistsjuksköterskor en bättre lönekarriär samt att inom ramen för anställningen erbjuda en möjlighet att specialistutbilda sig. Liberalerna vill även satsa på primärvården för att fler ska få en egen husläkare och vården ska dra nytta av digitaliseringen genom att erbjuda digital tillgänglighet på samma sätt som fysisk (Liberalerna 2018: 14; Liberalerna u.å c).

Valfrihet är en stor fråga hos Liberalerna och partiet belyser att både patienter ska kunna välja sin vårdgivare samt att äldre ska kunna välja sitt boende. Äldre ska även kunna välja själva hur de vill ha sin äldreomsorg samt vilket äldreboende de vill bo på. Partiet vill i kombination med detta även införa en laga-mat-garanti för att äldre ska kunna få sin mat lagad hemma, och de vill arbeta för att byta ensamheten genom att ge social gemenskap större utrymme i äldres särskilda boenden och i hemtjänsten. Avslutningsvis vad gäller vården vill partiet att staten sak ta fullt ansvar för den personliga assistansen och låta den enskildes behov styra, detta för att ge både brukare och anhöriga friheten tillbaka. Psykisk ohälsa presenterar Liberalerna som ett av samhällets största hälsoproblem och lägger extra vikt vid barn och unga. Därav vill partiet satsa på att kapa vårdköerna till BUP (Liberalerna 2018: 14: Liberalerna u.å b).

5.3.2 Valmanifest 2022

Till skillnad från Liberalernas valmanifest 2018, belyser partiet 2022 vård- och omsorgsfrågan i form av vårdköerna redan i inledningen (Liberalerna 2022b: 2). Liberalerna menar att välfärden behöver ett liberalt maktskifte och det är här vård och omsorg faller in. Partiet vill skapa fler bemannade vårdplatser i hela landet, ge staten en tydligare roll i sjukvården, stärka mödra- och förlossningsvården, ge alla rätt till en fast husläkare och fast vårdkontakt inom specialistvården. Liberalerna vill även genomföra en digital valfrihetsreform

samt vårdgaranti som innebär att alla regioner ska erbjuda lika bra digital som fysisk tillgänglighet (Liberalerna 2022b: 13).

Vidare prioriterar Liberalerna tandvårdens finansiering som partiet vill ska likna finansieringen av övrig sjukvård, steget efter det är att öka subventionsgraden för de med sämst munhälsa samt nationella tandvårdsprogram för personer i riskgrupper (Liberalerna 2022b: 14; Liberalerna u.å d). Nästa punkt Liberalerna presenterar är att öka tryggheten i äldreomsorgen genom att varje vårdtagare ska ha ett eget team av omvårdnadspersonal för att minska inflödet av nya ansikten, all personal ska även ha språkkunskaper i svenska som räcker till och partiet vill slopa kommunernas förbud att anställa läkare till äldreomsorgen. Avslutande inom vård och omsorg vill Liberalerna återupprätta assistansen och inrätta en LSS-inspektion (Liberalerna 2022b: 14; Liberalerna u.å a).

5.4 Sverigedemokraterna

5.4.1 Valmanifest 2018

Sverigedemokraterna saknar helt en inledning på deras valmanifest 2018 vilket skiljer sig från övriga partier i denna studie. Det partiet rubricerat som sjukvårdspolitik är dock det första området som presenteras och Sverigedemokraterna belyser, likt övriga partier, landets ökade vårdköer och redogör därmed att partiet prioriterar primärvården samt akutvården (Sverigedemokraterna 2018: 3). Målet är att väntetiden till specialistsjukvården ska begränsas till max 30 dagar, och till endast 14 när det gäller särskilt allvarliga sjukdomar samt barn och tonåringars psykiska ohälsa. Vidare vill partiet förbättra arbetsmiljön för vårdpersonalen genom att dels anställa vårdservicepersonal som kan avlasta personalen, ge undersköterskor en yrkeslegitimation och utöka möjligheten för både deltid, dels heltid för vårdpersonalen. Sverigedemokraterna vill, för illegala invandrare, avskaffa den kostnadsfria sjukvården och tandvården samt införa ett regelverk vad gäller icke-medborgares rätt till välfärden (Sverigedemokraterna 2018: 4).

När det kommer till förlossningsvården, primärvården, barnsjukvården och akutsjukvården vill partiet förbättra tillgängligheten och de vill göra sjukvården mer jämlik genom en tydlig nationell reglering samt i framtiden förstatliga sjukvården. En ny patienträttsgaranti ska införas som ger människor möjligheten att välja vårdgivare, och även en vårdplatsgaranti ska införas. Aggressiva och våldsamma patienter ska kunna avskiljas till säkerhetsklassade vårdplatser som Sverigedemokraterna vill inrätta och partiet vill investera i ett kompetenslyft, vilket innebär vidareutbildningar för personalen under betald arbetstid (Sverigedemokraterna 2018: 4).

Sverigedemokraterna vill ta efter den danska modellen gällande införandet av nationella vårdpaket och flödesprogram för barn och unga drabbade av psykisk ohälsa (Sverigedemokraterna 2018: 4). Partiet vill stärka den psykiska hälsan bland unga genom att skapa fler vårdplatser, säkerställa att alla skolenheter innehar minst en kurator, skydda titeln kurator, ge ökade resurser till BUP och återinföra kravet av uppföljning vid utebliven kontakt (Sverigedemokraterna 2018: 26). Sverigedemokraterna har målet att underlätta för funktionsnedsatta att själva välja assistens genom att modernisera LSS-lagen och även öka likvärdigheten när det kommer till beviljande av ledsagarservice (Sverigedemokraterna 2018: 15).

Det sista ämnet gällande sjukvården berör äldreomsorgen. Sverigedemokraterna vill införa ett bindande krav på att äldreboenden ska ha bemanning dygnet runt och de vill avveckla personalens ofrivilliga delade turer (Sverigedemokraterna 2018:17; Sverigedemokraterna 2019: 22). Vidare vill partiet utveckla en matreform som krav på näringsrik, god och nylagad mat. Utöver detta vill Sverigedemokraterna införa specifika äldrevårdcentraler i syfte att effektivisera vården, ge snabbare specialistvård till äldre och inom akutsjukvården skapa ett snabbspår för att göra omhändertagandet bättre. Avslutningsvis vad gäller vård och omsorgsfrågan ska personer som är 85 år och äldre erbjudas konstadsfri slutenvård samt öka tandvårdsbidraget (Sverigedemokraterna 2018: 17).

5.4.2 Valmanifest 2022

Sverigedemokraterna har, till skillnad från 2018, i deras valmanifest år 2022 en inledning och ämnet välfärden berörs i denna men specifikt vård och omsorgen nämns inte (Sverigedemokraterna 2022: 2). Senare i valmanifestet presenteras rubriken *välfärd ska åter byggas i Sverige* och det är under denna rubrik Sverigedemokraterna presenterar punkterna som innefattar vård och omsorg. Partiet behandlar dessa frågor i märkbart mindre omfattning än i partiets valmanifest 2018, och presenterar endast tre punkter gällande vård och omsorg.

Sverigedemokraternas första punkt handlar om att öka det statliga ansvaret för sjukvården och partiet vill, med inslag av andra nordiska länders exempel, utreda hur ett statligt huvudmannaskap eventuellt kan ta över vissa delar av sjukvården (Sverigedemokraterna 2022: 6; Sverigedemokraterna 2019: 21). De vill öka antalet utbildningsplatser i bristyrken och därmed anställa fler inom vården som i sin tur ska leda till bättre arbetsmiljö. Den andra punkten innefattar att tandvården ska ingå i den allmänna välfärden och ingå i det högkostnadsskydd som gäller i sjukvården, och de vill samtidigt avskaffa den för ej svenska medborgare subventionerade tandvården (Sverigedemokraterna 2022: 6). Att stärka välfärden i hela Sverige är partiets tredje och sista punkt. Sverigedemokraterna vill erbjuda specialistsjuksköterskor och läkare som väljer att arbeta i glesbygd samt landsbygd, en årlig avskrivning av respektives studieskulder för att få kompetens där det råder brist på den (Sverigedemokraterna 2022: 7).

5.5 Direktiv samarbetsprojekt hälso- och sjukvård i Tidöavtalet

Samarbetspartiernas gemensamma mål vad gäller hälso- och sjukvård är att kapa vårdköerna, förbättra tillgängligheten och personalens arbetsmiljö, säkerställa jämlikheten över hela landet och säkra kompetensförsörjningen (5). För att uppnå målen har ett antal reformer sammanställts i avtalet. Två av avtalets 23 reformer har redogjorts av samtliga partier i deras valmanifest för antingen 2018 eller 2022 (Liberalerna 2022a: 8–9). Den första är *utbyggd*

primärvård, vilket är en fråga som återfinns i samtliga valmanifest 2018 men endast i Krisdemokraternas valmanifest 2022. Den andra reformen är psykisk hälsa och suicidpreventioner där samtliga partier belyser allvaret med psykisk ohälsa 2018, men enbart Moderaterna och Kristdemokraterna gör detsamma 2022. Dessutom är det endast Moderaterna som i sina valmanifest presenterar förslag på suicidpreventioner.

Moderaterna 2018 tillsammans med Kristdemokraterna 2018 och 2022 samt Liberalerna 2022 har i respektive valmanifest redogjort för att alla ska ha rätt till en fast läkarkontakt vilket även återfinns i Tidöavtalet. Moderaterna och Liberalerna är dessutom ensamma om att år 2022 benämna det som resulterade i Tidöavtalets näst sista reform *språkkrav ska utredas för personal i äldreomsorgen*. Kristdemokraterna tillsammans med Liberalerna och Sverigedemokraterna har två av Tidöavtalets reformer redogjorda i deras valmanifest. De alla redogör 2022 för en tandvårdsreform gällande ett högkostnadsskydd som efterliknar den övriga vårdens, men Sverigedemokraterna presenterade även detta 2018. Dock är det endast Sverigedemokraterna som i sina båda valmanifest redogör för att slopa den subventionerade tandvården för icke-medborgare, och detta återfinns i Tidöavtalet i form av att de ekonomiska särreglerna gällande tandvård för asylsökande samt vissa människor som saknar uppehållstillstånd ska ses över med syftet att slopas (Liberalerna 2022a: 8).

Den andra reformen är i Tidöavtalet benämnd *personlig assistans* och har målsättningen att staten ska ta över ansvaret (Liberalerna 2022a: 10). Detta återfinns inte i något valmanifest men Kristdemokraterna 2018, Sverigedemokraterna 2018 och Liberalerna 2022 är de enda som berör frågan om personlig assistans. Moderaterna tillsammans med både Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna benämnde alla år 2022 vikten av kompetensförsörjning i Sverige (Moderaterna och Sverigedemokraterna poängterade dock detta även 2018), och reformen gällande detta blev en *nationell plan och styrning av kompetensförsörjningen* (Liberalerna 2022a: 7). Den sista reformen som mer än ett parti specifikt benämner i sitt valmanifest

är *utveckla sjukvård i landsbygd och glesbygd* (Liberalerna 2022a: 9). Det är både Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna som tar upp denna fråga 2022.

Vidare följer enbart reformer som partierna varit ensamma om att presentera i deras valmanifest. För att börja så är Moderaterna enda parti som tar upp cancervården i partiets valmanifest för både 2018 och 2022. I Tidöavtalet benämns cancervården i en reform vilken är *cancervården och barncancervården ska ytterligare utvecklas och förbättras*, vilket tydligt återspeglar Moderaternas förslag. Vidare är det endast Moderaterna som år 2022 prioriterar kvinnors sjukdomar och detta har resulterat i fem punkter under reformen *jämställd vård samt vård och forskning om kvinnors sjukdomar och hälsa*. Punkterna innefattar att abort möjliggörs i hemmet, ökade resurser till forskning gällande kvinnors sjukdomar samt hälsa, stärka vården för sexuellt våldsutsatta, göra en satsning på vård för klimakteriebesvär, endometrios och migrän, samt satsningar på utbildning, myndighetsuppdrag och eventuellt budget för att öka jämställdheten inom vården (Liberalerna 2022a: 8).

Kristdemokraterna har vård- och omsorgsfrågorna högt prioriterade och det är mycket av partiets valmanifest som återfinns i Tidöavtalet. Reformerna *inrätta en nationell vårdförmedling i statlig regi för att kapa köer inom hälso- och sjukvård, reformera den digitala infrastrukturen i vården* i syfte att genomföra en gemensam digital infrastruktur för samtliga vårdgivare i landet, och *nationell förlossningsplan* återfinns endast i Kristdemokraternas valmanifest 2022 samt den sistnämnda även 2018. Liberalerna har till skillnad från Kristdemokraterna endast en reform som partiet ensamt återger i valmanifestet 2022, vilken är *kommunala läkare* (Liberalerna 2022a: 9). Det är endast Liberalerna som vill ge kommunerna rätt till att i den kommunala vården anställa läkare.

Det enda parti som inte individuellt behandlats nu är Sverigedemokraterna, men till skillnad från övriga partier saknar Sverigedemokraterna enskilda reformer i Tidöavtalet. Likt liberalerna har Sverigedemokraterna endast en

reform som partiet är själva om att redogöra. Avtalet innefattar även övriga reformer inom vård och omsorg som inget parti specifikt redogjort för i valmanifesten, därav ligger inte fokus på dessa reformer. Reformerna som därmed utelämnas är *ökad styrning och uppföljning av statliga medel, ökad samverkan i flera regionala centra* och *likt dagens sex regionala cancercenter stärkt uppföljning av vårdens effektivitet och kvalitetsredovisning*. Även reformerna *anhörigsatsning, utveckla apotekens roll i vårdkedjan, gör sjukvården mer flexibel efter patientens behov och önskemål, läkarens roll i vårdkedjan tydliggörs, nationell långsiktig plan för att eliminera bristen på vårdplatser ska tas fram* och *stärk beroendevården* saknar representation i partiernas valmanifest (Liberalerna 2022a: 6–10).

5.6 Analys

5.6.1 Moderaterna

Moderaterna presenterar sin vård- och omsorgspolitik i relativt stor omfattning i partiets valmanifest både 2018 samt 2022, men det finns en del förändringar som skett. Trots att partiet både 2018 och 2022 har liknande indelning av partiets prioriterade områden vad gäller vård och omsorg, finns den första skillnaden redan i inledningen av valmanifesten. År 2018 lägger Moderaterna stor vikt i hur partiet vill korta vårdköerna, göra vården världsbäst och tillgänglig för alla när man behöver den, men detta är någonting som saknas helt i valmanifestet 2022. Vid första anblick av valmanifesten kan slutsatsen dras att Moderaterna 2022 har andra områden de prioriterar högre än vård och omsorgsfrågan och därmed hamnar denna fråga i skymundan.

Så är dock inte fallet om man fortsätter läsa valmanifestet. Moderaterna har nämligen samma prioriterade områden av vård och omsorgsfrågan 2022, och har dessutom adderat prioriteringar av kvinnors sjukdomar och hälsa på listan vilket övriga samarbetspartier inte benämner i deras valmanifest. Partiet är också det enda av samarbetspartierna som diskuterar cancervården i sina valmanifest, och som ovan nämnt presenteras både kvinnors sjukdomar samt cancervården i Tidöavtalet. Slutsatsen kan dras att Moderaterna på egen hand

fått igenom sin policy gällande dessa frågor, vilket gör att partiet tar ett steg närmare att ha maximalt inflytande över policyprocessen som motiv.

Trots att partiets valmanifest 2022 liknar det från 2018 vad gäller uppdelningen av prioriterade områden inom vård och omsorgen, är det tydligt att det finns en hel del skillnader på partiets tillvägagångssätt för att uppnå deras uppsatta mål. Exempelvis menar partiet respektive valår att vårdköerna måste kortas och lägger fokus på kömiljarden, men skillnaden är att partiet 2018 talar om en primärvårdreform jämfört med 2022 där de talar om en nationell vårdförmedling. Vad gäller cancervården presenterar partiet ett nytt förslag om att patienter ska ha möjligheten att vända sig till en annan del av landet om vård där patienten bor inte kan erbjudas inom angivna tidsgränser. En annan skillnad gäller förlossningsvården som Moderaterna 2018 har ett relativt stort omfång av, men 2022 endast har en förändringspunkt vilken innefattar att födande kvinnor ska kunna få tillgång till samma team av barnmorskor under hela processen från mödravård till eftervård. Tolkningen av detta blir att Moderaterna har nedprioriterad förlossningsvården från 2018 till 2022.

Psykisk ohälsa bland barn och unga är en punkt vilken Moderaterna prioriterar både 2018 och 2022, men har till viss del ändrat fokus i frågan. Till exempel benämner Moderaterna 2018 tillgången till skolkurator samt skolsköterska vilket saknar 2022, men en liknelse är att partiet både 2018 och 2022 talar om suicidpreventioner. En anmärkningsvärd punkt för denna studie, vad gäller förändringen av Moderaternas valmanifest från 2018 till 2022, är att partiet vid det senare tillfället benämner språkkrav inom äldreomsorgen. Kopplingen dras till migration- samt integrationspolitiken där Sverigedemokraterna vad gäller vård- och omsorgspolitiken, är det parti som berör ämnet till störst del vilket analyseras senare.

Vad gäller vård och omsorg i Tidöavtalet har Moderaterna relativt mycket inflytande då partiets policy återfinns i totalt sju reformer, varav två är representerade i enbart Moderaternas valmanifest. Mer specifikt innefattar Tidöavtalet två punkter från Moderaternas valmanifest 2018, två punkter från

deras valmanifest 2022 samt tre punkter som representeras både 2018 och 2022. Slutsatsen kan dras att Moderaternas vård- och omsorgspolitik som presenteras i partiets valmanifest generellt sett är väldigt lika mellan åren 2018 samt 2022. Det innebär att partiet inte har anpassat sin politik till övriga partier för att vinna makt. Resultatet pekar därmed på att Moderaternas motiv är att uppnå maximalt inflytande över policyprocessen vilket innebär att hypotesen för Moderaterna faller.

5.6.2 Kristdemokraterna

Kristdemokraterna uttrycker vård och omsorg som en av partiets viktigaste frågor både 2018 samt 2022, och valmanifesten är till stor del väldigt lika varandra både gällande utformning samt innehåll. Redan i inledningen för respektive valmanifest benämner partier problematiken med vårdköerna och hur de prioriterar samhällets äldsta. Kristdemokraterna redogör i båda sina valmanifest hur de vill förstatliga vården, prioritera vårdköerna, skapa en nationell förlossningsplan och bygga ut den primära vården. Medan övriga samarbetspartier lägger fokus på psykisk hälsa bland barn och unga, prioriterar Kristdemokraterna de äldres psykiska hälsa vilket partiet är ensamma om att göra och det är endast Kristdemokraterna som tar upp frågan om en nationell förlossningsplan i sina båda valmanifest.

Det finns dock även i Kristdemokraternas valmanifest en viss förändring från 2018 till 2022. Exempelvis tar partiet upp frågan om att upprätta en kömiljard samt äldreboendemiljard 2018, vilket inte benämns 2022. Det har samtidigt tillkommit punkter 2022. Till exempel vill partiet sänka högkostnadsskyddet för tandvården, en fråga som saknas i Moderaternas valmanifest, och Kristdemokraterna prioriterar vårdpersonalen i större utsträckning 2022. Kristdemokraterna är också det enda parti som talar om ett föräldrastödsprogram samt fler trygghetsboenden och gemenskapsboenden för äldre. Det råder inga tvivel om att det är Kristdemokraterna som är det samarbetsparti vilken prioriterar de äldre i störst utsträckning.

När det kommer till vård och omsorg i Tidöavtalet är Kristdemokraternas policy presenterad i totalt tio reformer, varav tre saknar stöd i övriga partiers

valmanifest. Endast en av reformerna representeras enbart i partiets valmanifest 2018, fem av dem i valmanifestet 2022 och resterande fyra reformer presenteras i Kristdemokraternas respektive valmanifest. Det gör Kristdemokraterna till det parti som fått mest inflytande över Tidöavtalet och i kombination med att Kristdemokraterna inte anpassat sin politik efter övriga partier utan till störst del presenterar samma policy 2022 som 2018, kan slutsatsen dras att Kristdemokraternas motiv är att maximera sitt inflytande över policyprocessen. Det resulterar i att hypotesen för Kristdemokraterna faller, likt hypotesen för Moderaterna.

5.6.3 Liberalerna

Liberalernas vård- och omsorgspolitik skiljer sig en aning från Moderaternas samt Kristdemokraternas då partiet prioriterar valfriheten och menar att välfärden behöver ett liberalt maktskifte. Inledningen av partiets valmanifest 2018 saknar vård och omsorgsfrågan till skillnad från valmanifestet 2022 som belyser vårdköerna likt både Moderaterna och Kristdemokraterna. Vård och omsorg tar dock stor plats i Liberalernas valmanifest både 2018 och 2022. Partiet prioriterar vårdköerna, och likt Kristdemokraterna talar Liberalerna om en kömiljard 2018 men inte 2022. Sammantaget handlar Liberalernas valmanifest 2018 generellt om vårdköerna, rädda assistansen, försvara valfriheten och stort fokus ligger på äldreomsorgen.

Liberalerna skiftar fokus i deras valmanifest 2022 då detta till stor del innefattar punkter som inte behandlas i partiets valmanifest 2018. Exempelvis belyser partiet att staten bör ha en tydligare roll i vården, vilket är ett steg åt Kristdemokraternas riktning, och de belyser finansieringen av tandvården vilken Liberalerna vill ska efterlikna finansieringen av övrig sjukvård, vilket skiljer sig från Kristdemokraterna som enbart vill sänka tandvårdens högkostnadsskydd. Liberalerna benämner även 2022 hur de vill stärka mödra- och förlossningsvården, vilket är ett område som återigen Kristdemokraterna presenterar i stor utsträckning. Likt Moderaterna presenterar Liberalerna att personal inom äldreomsorgen bör ha tillräckliga språkkunskaper i svenska.

Partiet benämner det dock inte som språkkrav vilket Moderaterna gör, men det är tydligt en åsikt i samma linje.

Vad gäller Liberalernas representation i Tidöavtalet har detta samma omfattning som Moderaterna med deras policy representerad i sju olika reformer, men Liberalerna är dock enbart ensamma om att redogöra för en reform. Någonting som är anmärkningsvärt gällande Liberalernas representation i Tidöavtalet är att fem av reformerna som Liberalerna redogör för i deras valmanifest är från 2022, och de övriga två reformerna är från 2018. Det innebär att respektive reform saknar representation i både 2018 års valmanifest och 2022 års valmanifest. Detta skiljer sig från övrig partiet och slutsatsen kan dras att Liberalerna har förändrat sin politik under mandatperioden.

Trots att Liberalerna till stora delar prioriterar vård och omsorg både 2018 samt 2022, har det nu redogjorts att det är en hel del som skiljer mellan åren. Partiet har ändrat riktning i vissa frågor och gått i samma linje som både Moderaterna och Kristdemokraterna. Detta i kombination med tolkningen att Liberalerna förändrat sin policy gällande vård och omsorg under mandatperioden samt att partiet ingår i regeringen, resulterar i att Liberalerna lutar mest åt att partiets motiv är att inneha politiska positioner. Det innebär därmed att hypotesen för Liberalerna stärks.

5.6.4 Sverigedemokraterna

Sverigedemokraternas valmanifest för valåren 2018 samt 2022 skiljer sig både vad gäller utformningen samt innehållet. År 2018 var valmanifestet innehållsrikt men saknade en inledning, medan det år 2022 hade en inledning men var långt ifrån lika innehållsrikt. Det innebär därmed att omfattningen av vård och omsorg skiljer sig mycket mellan åren. En av punkterna som redogörs i respektive valmanifest är att Sverigedemokraterna vill arbeta för ökad kompetens inom vården. En likhet mellan Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna samt Liberalerna är att de alla är överens om att öka statens ansvar för vården vilket Sverigedemokraterna benämner både 2018 samt 2022, men utöver denna punkt skiljer sig resterande delar av vård och omsorgen

valmanifesten emellan. År 2018 prioriterar Sverigedemokraterna primärvården, akutvården samt vårdköerna.

Sverigedemokraterna prioriterar annorlunda 2022 och vad gäller tandvården menar partiet att detta bör ingå i den allmänna välfärden och därmed det redan befintliga högkostnadsskyddet, vilket stämmer överens med Liberalerna 2022. Sverigedemokraterna är som tidigare nämnt ett parti med starka åsikter gällande integration och migration, vilket även återfinns i vård och omsorgsfrågan. Partiet uttrycker 2018 att de vill avskaffa den kostnadsfria sjuk- och tandvården för illegala invandrare i Sverige och år 2022 skriver partiet istället att de vill avskaffa den subventionerade tandvården för ej svenska medborgare, vilket innefattar en större grupp av människor.

Vad gäller Tidöavtalet återfinns Sverigedemokraternas policy i sex av avtalets reformer, varav fem är från partiets valmanifest 2018 och det är därmed svårt att avgöra vart partiet står vid skrivningen av Tidöavtalet. Sverigedemokraterna är därav det parti som har lägst representation i Tidöavtalet gällande vård och omsorg. Den skillnad som finns i omfattningen av Sverigedemokraternas valmanifest från 2018 till 2022 försvårar analysen då det utifrån valmanifesten är omöjligt att avgöra om partiet ändrat sin policy, men en tydlig slutsats är att Sverigedemokraterna har nedprioriterat vård- och omsorgsfrågan valet 2022. Resultatet av detta är därmed att Sverigedemokraternas politiska mål är att uppnå positioner, och därmed faller hypotesen för Sverigedemokraterna.

6 Slutsatser

Studiens syfte var att undersöka Moderaternas, Kristdemokraternas, Liberalernas och Sverigedemokraternas vård- och omsorgspolitik, samt jämföra deras policy med Tidöavtalet och analysera respektive partis potentiella motiv till samarbetet. Den generella slutsatsen för studien är att tre av fyra hypoteser faller, medan en stärks vilket sammanställts i Tabell 2. Hypotesen för Moderaterna var att partiets motiv är att inneha politiska positioner, men analysen resulterade i att partiet har väldigt lik policy 2022

som 2018 gällande vård och omsorg samt har stora delar av sin policy representerad i Tidöavtalet. Slutsatsen för Moderaterna blev därmed att partiets övervägande motiv är inflytande över policyprocessen, och därmed föll hypotesen. Analysen av Kristdemokraterna resulterade i att hypotesen för även detta parti föll. Kristdemokraterna har precis som Moderaterna stått fast vid sin policy gällande vård och omsorg, samt är det parti som har störst representation kring ämnet i Tidöavtalet. Slutsatsen blev därmed att Kristdemokraternas övervägande motiv är inflytande över policyprocessen.

Liberalerna har, till skillnad från Moderaterna och Kristdemokraterna, förändrat sin policy gällande vård och omsorg under mandatperioden 2018–2022. Analysen av partiets valmanifest resulterade i tydliga skillnader mellan åren och trots relativt stor representation i Tidöavtalet drogs slutsatsen att partiets motiv är att inneha politiska positioner. Argumentet är att partiet närmat sig övriga samarbetspartiers policy och har prioriterat bort sin egen. Hypotesen för Liberalerna är därmed den enda som stärks och inte faller.

Studiens sista hypotes var att Sverigedemokraternas motiv är ha inflytande över policyprocessen, med argumentet att partiet inte ingår i regering. Med tanke på skillnaderna i omfånget av vård och omsorg i partiets valmanifest mellan 2018 och 2022 komplicerades analysen då det blev omöjligt att avgöra om partiet förändrat sin policy eller behållit den. Slutsatsen drogs dock att partiet drastiskt nedprioriterat frågan och därmed gav resultatet att Sverigedemokraternas övervägande motiv är att inneha politiska positioner, och därmed föll även hypotesen för Sverigedemokraterna.

Tabell 2: Resultat av hypoteserna

Politiska mål som varit gällande vid Tidöavtalets skrivning				
	M	KD	L	SD
Policy	x	x		
Positioner			x	x

6.1 Vidare studier

Resultatet av denna uppsats öppnar upp för framtida studier. Studiens resultat hade förmodligt kunnat bli mer i linje med hypoteserna om frågorna migration, integration och kriminalitet analyserats. Anledningen är att det är dessa frågor som varit i fokus för valrörelsen 2022 samt har störst omfattning i Tidöavtalet. Externa orsaker till partiernas agerande är någonting som inte tas i beaktning i denna studie, vilket lämnar kvar frågor för vidare studier.

7 Bibliografi

Alliansen. u.å. *Om Alliansen*. https://www.alliansen.se/om-alliansen/ (Hämtad 2022-11-07).

Arenander, Inger. och Nilsson, Erik. Pehrson: Åkesson kan lita på Liberalerna. *Svenska Dagbladet.* 27 augusti. https://www.svd.se/a/JxPLj8/johan-pehrson-l-jimmie-akesson-sd-kan-lita-pa-liberalerna (Hämtad 2022-11-11).

Bergström, Göran. och Boréus, Kristina. 2018. Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. I: Boréus, Kristina. och Bergström, Göran (red.). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys.* 4:e uppl. Lund: Studentlitteratur, 17–45.

Budge, Ian och Laver, Michael. 1986. Office Seeking and Policy Pursuit in Coalition Theory. *Legislative Studies Quarterly*. Vol. 11, nr. 4, 485- 506.

Bäck, Henry. Erlingsson, Gissur Ó. och Larsson, Torbjörn. 2015. *Den svenska politiken: Struktur, processer och resultat*. 4:e uppl. Stockholm: Liber.

Centerpartiet. u.å. *Januariavtalet.* https://www.centerpartiet.se/var-politik/politik-a-o/januariavtalet (Hämtad 2022-11-07).

Denk, Thomas. och Anckar, Carsten. 2018. Introduktion. I: Denk, Thomas. och Anckar, Carsten (red.). *Komparativ politik: Tio politiska system*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur, 17–40.

De Swaan, Abram. 1973. *Coalition Theories and Cabinet Formation*. Amsterdam: Elsevier.

Downs, Anthony. 1957. *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper & Row.

Ekström, Anna. Uå. *Inget SD-samarbete – ens på sikt.* https://www.gp.se/nyheter/sverige/inget-sd-samarbete-ens-på-sikt-1.7966933 (Hämtad 2022-11-30).

Esaiasson, Peter. Gilljam, Mikael. Oscarsson, Henrik. Towns, Ann. och Wängnerud, Lena. 2017. *Metodpraktikan.* 5:e uppl. Stockholm: Wolters Kluwer.

Hadenius, Axel. 1984. Att belägga motiv. I: Hadenius, Axel., Henning, Roger. och Holmström, Barry (red.). *Tre studier i politiskt beslutsfattande.* Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Holmqvist, Anette. 2018. Kristerssons nya markering mot SD. *Aftonbladet*. 8 januari. https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/rLWPbA/kristerssons-nya-markering-mot-sd (Hämtad 2022-11-16).

Håkansson, Anders. 2005. Vad styr partiers agerande? I: Erlingsson, Gissur Ó. Håkansson, Anders. Johansson, Karl Magnus. och Mattson, Ingvar (red.). *Politiska partier*. Lund: Studentlitteratur, 61–106.

Kristdemokraterna. 2015. *Principprogram.* https://www.kd.nu/principprogram.pdf (Hämtad 2022-12-21).

Kristdemokraterna. 2018. *Valmanifest: Du ska kunna lita på Sverige.* https://snd.gu.se/sv/vivill/party/kd/v/2018 (Hämtad 2022-12-21).

Kristdemokraterna. 2022. *Redo för en ny regering: Valmanifest 2022.* https://kristdemokraterna.se/download/18.2e2b5b3e18180017d1be0d/1660223521596/Valmanifest2022-KD.pdf (Hämtad 2022-12-21).

Laver, Michael J. och Schofield, Norman. 1990. *Multiparty government: The Politics of Coalition in Europe*. Oxford: Oxford University Press.

Liberalerna. 2018. *Försvara friheten: 2018 års vägval för Sverige och Europa. Liberalernas valmanifest.* https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/valmanifest.pdf (Hämtad 2022-12-21).

Liberalerna. 2022a. *Överenskommelse för Sverige - Tidöavtalet.* https://www.liberalerna.se/nyheter/overenskommelse-for-sverige-tidoavtalet (Hämtad 2022-11-08).

Liberalerna. 2022b. *Maktskifte för ett nytt Sverige: Liberalernas valmanifest 2022.* https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/valmanifest-2022.pdf (Hämtad 2022-12-21).

Liberalerna. u.å a. *Personlig assistans/LSS*. https://www.liberalerna.se/politik/lss (Hämtas 2022-12-21).

Liberalerna. u.å b. *Psykiatri.* https://www.liberalerna.se/politik/psykiatri (Hämtad 2022-12-21).

Liberalerna. u.å c. *Sjukvård.* https://www.liberalerna.se/politik/sjukvard (Hämtad 2022-12-21).

Liberalerna. u.å d. *Tandvård.* https://www.liberalerna.se/politik/tandvard (Hämtad 2022-12-21).

Moderaterna. 2018. *Nu tar vi tag i Sverige: Valmanifest 2018* https://snd.gu.se/sv/vivill/party/m/v/2018 (Hämtad 2022-12-21).

Moderaterna. 2021. *Frihet och ansvar: Ett moderat idéprogram för 2020-talet.* https://moderaterna.se/app/uploads/2022/01/Ideprogram_digitalt_9dec.pdf (Hämtad 2022-12-21).

Moderaterna. 2022. *Så får vi ordning på Sverige: Moderaternas valmanifest 2022.* https://moderaterna.se/app/uploads/2022/08/moderaternas_valmanifest_2022_webversion.pdf (Hämtad 2022-12-21).

Müller, Wolfgang C. och Strøm, Kaare. 1999. Political parties and hard choices. I: Müller, Wolfgang C. och Strøm, Kaare (red.). *Policy, Office, or Votes? How political parties in western Europe make hard decisions.* Cambridge: Cambridge University Press, 1-35.

Nilsson, Malin. 2022. Kristersson: Kommer bilda regering som kan samarbeta bra med SD. *Omni.* 28 augusti. https://omni.se/kristersson-kommer-bilda-regering-som-kan-samarbeta-bra-med-sd/a/MLxWv5 (Hämtad 2022-11-11).

Norén Bretzer, Ylva. 2019. *Sveriges politiska system*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur.

Pettersson, Erik. 2022. Liberalerna kan samarbeta med Sverigedemokraterna. *Syre.* 11 augusti. https://tidningensyre.se/2022/11-augusti-2022/liberalerna-kan-samarbeta-med-sverigedemokraterna/ (Hämtad 2022-11-11).

Regeringskansliet. 2022. *Regeringsförklaringen den 18 oktober 2022.* https://www.regeringen.se/tal/2022/10/regeringsforklaringen-den-18-oktober-2022/ (Hämtad 2022-11-10).

Renman, Fanny. 2018. ”L kommer aldrig sätta sig i en regering som samarbetar med SD”. *Svt nyheter*. 3 juli. https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sd-ar-ett-nationalistiskt-parti-med-foten-kvar-i-den-rasistiska-myllan (Hämtad 2022-12-14).

Riker, William H. 1962. *The theory of political coalitions*. New Haven: Yale University Press.

Riksdagen. 2021. *Riksdagen riktar en misstroendeförklaring mot statsminister Stefan Löfven (S).* https://www.riksdagen.se/sv/aktuellt/2021/jun/21/riksdagen-riktar-en-misstroendeforklaring-mot-statsminister-stefan-lofven-s/ (Hämtad 2022-11-28).

Rothstain, Bo. och Blomqvist, Paula. 2008. *Välfärdsstatens nya ansikte.* Stockholm: Agora.

Sjöblom, Gunnar. 1968. *Party Strategies in a Multiparty System*. Lund: Studentlitteratur.

Skagerström Lindau, Amanda. 2019. Ebba Busch Thor (KD): ”Beredda att förhandla med SD i alla frågor”. *Svt nyheter.* 14 december. https://www.svt.se/nyheter/inrikes/ebba-busch-thor-kd-vi-bidrog-till-att-losa-upp-knuten-kring-sd (Hämtad 2022-11-11).

Statistikmyndigheten. 2021. *Hundra år av svensk demokrati – partiernas toppar och dalar.* https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2021/hundra-ar-av-svensk-demokrati/ (Hämtad 2022-12-15).

Strömberg, Maggie. 2022. Nyamko Sabuni avgår som partiledare för L. *Svenska Dagbladet.* 8 april. https://www.svd.se/a/lVjP6G/nyamko-sabuni-avgar-som-partiledare-for-liberalerna (Hämtad 2022-12-14).

Sverigedemokraterna. 2018. *Valmanifest: Sverigedemokraternas valmanifest 2018.* https://snd.gu.se/sv/vivill/party/sd/v/2018 (Hämtad 2022-12-21).

Sverigedemokraterna. 2019. *Principprogram: Sverigedemokraternas principprogram 2019.* https://sd.se/wp-content/uploads/2022/07/sverigedemokraternas-principprogram-2019.pdf (Hämtad 2022-12-21).

Sverigedemokraterna. 2022. *Valmanifest*. https://sd.se/wp-content/uploads/2022/08/valmanifest.pdf (Hämtad 2022-12-21).

Sveriges radio. 2021. *M, KD och SD är överens om samarbete.* https://sverigesradio.se/artikel/m-kd-och-sd-ar-overens-om-samarbete (Hämtad 2022-11-28).

Teorell, Jan. Bäck, Hanna. Hellström, Johan och Lindvall, Johannes. 2020. *134 dagar: Om regeringsbildningen efter valet 2018*. Göteborg & Stockholm: Makadam förlag.

Valmyndigheten. 2022. *Valresultat 2022.* https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2022/valresultat.html (Hämtad 2022-11-07).

Wide, Jessika. 2019. Partitypologier. I: Hagevi, Magnus (red.). *Partier och partisystem.* 2: uppl. Lund: Studentlitteratur, 67–83.

Åkesson, Lovisa. och Börjesson, Robert. 2017. Ulf Kristersson: Ska inte samarbeta alls med SD. *Expressen.* 1 september. https://www.expressen.se/nyheter/ulf-kristersson-ska-inte-samarbeta-alls-med-sd-/ (Hämtad 2022-11-16).